

1 Jakie wyróżnia się rodzaje środków?

Aby zapewnić egzekucję spornych roszczeń, w ustawie nr CXXX z 2016 r. Kodeks postępowania cywilnego przewiduje się dwa rodzaje środków prawnych, mianowicie udzielenie zabezpieczenia i tymczasowe wykonanie, które zapewniają ochronę, zanim sąd wyda orzeczenie kończące postępowanie w sprawie. Dostępne są także środki zabezpieczające roszczenia przewidziane w ustawie nr LIII z 1994 r. o egzekucji sądowej.

2 Jakie są warunki orzeczenia takich środków?

2.1 Postępowanie

O udzielenie zabezpieczenia można wnieść w toku postępowania i przez złożeniem pisma procesowego wszczynającego postępowanie. Sąd rozpatrzy wniosek o udzielenie zabezpieczenia, jeżeli na podstawie pisma wszczynającego postępowanie można przeprowadzić etap przygotowawczy postępowania. Sąd rozpoznaje wniosek o udzielenie zabezpieczenia w trybie pilnym i stosuje środki bezzwłocznie, w terminie nieprzekraczającym ośmiu dni. Rozpoznając wniosek, sąd bierze pod uwagę to, czy środki wyrządzą stronie przeciwnej większą szkodę, niż tę, którą w braku takich środków poniosłaby strona wnosząca o udzielenie zabezpieczenia, a także rozważyć możliwość zobowiązania strony do złożenia kaucji. Sąd umożliwia stronie przeciwnej udzielenie odpowiedzi na wniosek o udzielenie zabezpieczenia. Sąd wzywa strony do przedstawienia uwag dotyczących wniosku w sposób, który uzna za najwłaściwszy. Sąd może zarządzić przesłuchanie stron, jeżeli uzna to za niezbędne do rozpatrzenia wniosku, a w szczególności jeżeli musi orzec w sprawie złożenia kaucji. Strony, które nie stawiają się na przesłuchaniu w przewidzianym terminie, nie mogą wnieść o wyznaczenie nowego terminu. Orzekając w sprawie udzielenia zabezpieczenia, sąd może przeprowadzić dowód wyłącznie wówczas, gdy brak takiego dowodu uniemożliwiłby ocenę istoty wniosku. Sąd może również przeprowadzić dowód, jeżeli uzna to za konieczne, podczas etapu przygotowawczego postępowania. Sąd orzeka w sprawie udzielenia zabezpieczenia, wydając postanowienie, na które przysługuje odrębne zażalenie. Sąd może sam zmienić postanowienie na wniosek. Postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia jest opatrzone klauzulą tymczasowej wykonalności. Bieg terminu wyznaczonego na zastosowanie się do postanowienia rozpoczyna się w dniu następującym po dniu doręczenia jego odpisu, chyba że sąd postanowi inaczej. Postanowienie pozostaje w mocy do momentu jego uchylenia przez sąd na mocy postanowienia wydanego na wniosek którejkolwiek ze stron – po wysłuchaniu strony przeciwnej – bądź na mocy wyroku lub innego postanowienia kończącego postępowanie w sprawie. Jeżeli postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia nie zostanie uchylone wyrokiem sądu ani innym postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie, traci moc w momencie uprawomocnienia się wyroku wydanego w pierwszej instancji. Udzielone zabezpieczenie traci moc w przypadku zakończenia postępowania lub jego umorzenia po zawieszeniu. Sąd stwierdza ten fakt w postanowieniu kończącym postępowanie lub w postanowieniu stwierdzającym zakończenie postępowania. Wstrzymanie biegu postępowania lub zawieszenie postępowania pozostają bez uszczerbku dla skutków udzielonego zabezpieczenia.

Wniosek o udzielenie zabezpieczenia można złożyć przed wniesieniem pisma wszczynającego postępowanie, jeżeli wnioskodawca wykaże, że opóźnienie spowodowane złożeniem wniosku po wszczęciu postępowania prawdopodobnie zagrozi realizacji celu udzielenia zabezpieczenia. Wniosek o udzielenie zabezpieczenia należy złożyć do sądu właściwego do rozpoznania sprawy. Jeżeli więcej niż jeden sąd jest właściwy miejscowo do rozpoznania sprawy, wniosek można złożyć do któregośkolwiek z tych sądów. Wybrany sąd ma właściwość wyłączną do prowadzenia wszczętego postępowania. Do przymusu adwokackiego w takim postępowaniu zastosowanie mają ogólne przepisy cywilnoprosesowe. Sąd rozpoznaje wniosek o zastosowanie środka tymczasowego w trybie priorytetowym. W postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia sąd wyznacza termin na wniesienie pisma wszczynającego postępowanie, który nie może być dłuższy niż czterdzieści pięć dni od dnia doręczenia postanowienia. Jeżeli pismo wszczynające postępowanie nie zostanie wniesione w terminie wyznaczonym przez sąd lub jeżeli w ciągu ośmiu dni od dnia upływu terminu wnioskodawca nie udowodni sądowi, który wydał postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia, że wniósł pismo wszczynające postępowanie, udzielone zabezpieczenie zostanie uchylone postanowieniem tego sądu i straci moc w dniu następującym po dniu upływu terminu wyznaczonego na wniesienie pisma wszczynającego postępowanie. Jeżeli wszczęto postępowanie, zabezpieczenie udzielone przed wniesieniem pisma wszczynającego postępowanie pozostaje w mocy aż do chwili jego uchylenia lub – w stosownych przypadkach – do chwili uprawomocnienia się wyroku wydanego w pierwszej instancji. Jeżeli pismo wszczynające postępowanie wniesiono w wyznaczonym terminie, ale sąd je odrzuci, udzielone zabezpieczenie pozostaje w mocy aż do chwili ustania skutków prawnych wszczęcia postępowania. Sąd orzeka w sprawie tymczasowego wykonania w wyroku wydanym w pierwszej instancji.

Sąd ma obowiązek zarządzić zabezpieczenie roszczenia w trybie pilnym w terminie nieprzekraczającym ośmiu dni i bezzwłocznie przesłać postanowienie o zabezpieczeniu roszczenia do komornika, który natychmiast wszczyna egzekucję. Zażalenie na postanowienie nie ma skutku zawieszającego.

Środkiem służącym zabezpieczeniu roszczenia może być również europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym, o który można się ubiegać nawet przed wniesieniem przez wierzyciela pisma wszczynającego postępowanie co do istoty sprawy. W takim przypadku pismo wszczynające postępowanie co do istoty sprawy należy wnieść w możliwie najkrótszym terminie.

2.2 Najważniejsze warunki

Sąd może – na wniosek – postanowić o udzieleniu zabezpieczenia, aby zapobiec wszelkim zmianom bieżącej sytuacji, gdyby późniejsze przywrócenie stanu poprzedniego było niemożliwe, aby zabezpieczyć późniejsze wykonanie praw przez wnioskodawcę lub wyeliminować wszelkie bezpośrednie szkody dla wnioskodawcy bądź z dowolnej innej przyczyny, która wymaga szczególnego uwzględnienia. Udzielenie zabezpieczenia może wiązać się z obowiązkiem dokonania czynności, której wnioskodawca miałby prawo się domagać na mocy uprawnienia dochodzonego w postępowaniu. Jeżeli powyższe przesłanki są spełnione, wniosek o udzielenie zabezpieczenia można złożyć przed wniesieniem pisma wszczynającego postępowanie, jeżeli wnioskodawca wykaże, że opóźnienie spowodowane złożeniem wniosku po wszczęciu postępowania prawdopodobnie zagrozi realizacji celu udzielenia zabezpieczenia. We wniosku o udzielenie zabezpieczenia należy wskazać, że przesłanka wydania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia została spełniona, a także przedstawić i uzasadnić fakty potwierdzające spełnienie tej przesłanki. Wnioskodawca musi dokładnie wskazać, o jakie środki się ubiega. Jeżeli wniosek o udzielenie zabezpieczenia złożono przed wniesieniem pisma wszczynającego postępowanie, wnioskodawca musi również przedstawić dane niezbędne do ustalenia sądu właściwego do prowadzenia postępowania, które zostanie wszczęte. Należy również wskazać uprawnienie dochodzone w postępowaniu. Sąd uzależnia postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia od złożenia kaucji, jeżeli strona przeciwna wykaże prawdopodobieństwo poniesienia szkody wskutek środków, o które ubiega się wnioskodawca, która to szkoda może stanowić podstawę do dochodzenia odszkodowania lub żądania przywrócenia stanu poprzedniego od wnioskodawcy, jeżeli strona przeciwna wygra sprawę. Podejmując decyzję w sprawie kaucji, sąd bierze pod uwagę stopień

prawdopodobieństwa wystąpienia okoliczności, na które powołuje się strona wnosząca o nałożenie przez sąd obowiązku złożenia kaucji. Jeżeli szkoda jest nieznaczna, sąd nie powinien nakładać obowiązku złożenia kaucji. Sąd nałoży obowiązek złożenia kaucji w dwóch przypadkach. W pierwszym przypadku następuje to na wniosek strony przeciwnej, która jest w stanie wykazać prawdopodobieństwo poniesienia szkody, której wartość odpowiada kwocie kaucji będącej przedmiotem wniosku. W drugim przypadku wnioskodawca proponuje kaucję, a strona przeciwna przyjmuje propozycję. W pierwszym przypadku kwota kaucji odpowiada wartości prawdopodobnej szkody wskazanej przez stronę przeciwną. W drugim przypadku jest to kwota zaproponowana przez wnioskodawcę i przyjęta przez stronę przeciwną. Jeżeli wnioskodawca proponuje kaucję w konkretnej kwocie, sąd bezzwłocznie wzywa stronę przeciwną do jej przyjęcia w drodze odrębnego oświadczenia. Przyjęcie kwoty kaucji nie oznacza, że strona przeciwna przyznaje fakty, na które się powołano w celu uzasadnienia wniosku o udzielenie zabezpieczenia. Złożenie kaucji oznacza złożenie w sądzie środków pieniężnych, papierów wartościowych, substytutów pieniądza lub, w przypadku gwarancji bankowej, zaświadczenia o gwarancji. Wykonalność wyroku należy stwierdzić niezależnie od ewentualnej apelacji, jeżeli przewidziano w nim którykolwiek z następujących obowiązków: obowiązek alimentacyjny, obowiązek wypłaty renty lub innych świadczeń okresowych w tym samym celu; obowiązek zaprzestania naruszania własności; obowiązek zaspokojenia roszczenia uznanego przez pozwanego; obowiązek uiszczenia kwoty z tytułu zobowiązania wynikającego z dokumentu urzędowego lub prywatnego o pełnej wartości dowodowej, jeżeli dokumenty te potwierdzają okoliczności, na których opiera się zobowiązanie; inne zobowiązania niepieniężne, w przypadku których opóźnienie egzekucji wyrządziłoby powodowi nieproporcjonalnie dotkliwą szkodę lub szkodę, którą trudno oszacować, a powód złoży odpowiednią kaucję. Sąd może nie zarządzić tymczasowego wykonania, jeżeli obciążenie dla strony wynikające z takiego wykonania byłoby nieproporcjonalnie większe w porównaniu z obciążeniem dla strony przeciwnej wynikającym z niezarządzenia tymczasowego wykonania. Pozwany musi złożyć wniosek w tym przedmiocie przed zakończeniem rozprawy. Sąd może orzec, że wyrok jest częściowo wykonalny w zakresie, w jakim pozwalają na to okoliczności. W wyjątkowych i należyście uzasadnionych przypadkach sąd może nie rozstrzygnąć kwestii dotyczących tymczasowej wykonalności wyroku w odniesieniu do tych elementów, które utraciły już znaczenie, zanim wyrok został wydany. Tymczasowe wykonanie nie obejmuje kosztów postępowania, nieuiszczonych opłat sądowych i kosztów poniesionych przez Skarb Państwa.

Jeżeli wydanie tytułu egzekucyjnego w celu zaspokojenia roszczenia nie jest jeszcze możliwe, ale strona zwracająca się o wszczęcie postępowania egzekucyjnego wykazała istnienie znacznego ryzyka, że roszczenia nie będzie można zaspokoić w późniejszym terminie, sąd może na wniosek tej strony zabezpieczyć środki na poczet roszczenia lub zająć określone przedmioty jako zabezpieczenie roszczenia. Sąd może zarządzić zabezpieczenie roszczenia, np. jeżeli roszczenie opiera się na wyroku, na podstawie którego można by było wydać tytuł wykonawczy, ale wyrok nie jest jeszcze prawomocny lub nie jest tymczasowo wykonalny albo jest prawomocny, lecz nie upłynął jeszcze termin jego wykonania. Zabezpieczenie roszczenia można także ustanowić w odniesieniu do roszczeń dochodzonych przed sądem krajowym w drodze wniosku złożonego na podstawie przepisów mających zastosowanie do małżeńskiego ustroju majątkowego lub ochrony patentów, wzorów użytkowych, topografii układów scalonych, odmian roślin, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i wzorów, dodatkowych świadectw ochronnych lub ochrony praw autorskich bądź na podstawie § 4 i 6 ustawy nr LVII z 1996 r. o zakazie nieuczciwych i ograniczających praktyk rynkowych – zgodnie z kryteriami określonymi w mających zastosowanie przepisach – lub w drodze innych wniosków, w których podane zostaną podstawa, kwota i termin przedawnienia roszczenia potwierdzone załączonym dokumentem urzędowym lub prywatnym o pełnej wartości dowodowej.

Środkiem służącym zabezpieczeniu roszczenia może być również europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym – w celu jego zastosowania należy skorzystać z formularza określonego w rozporządzeniu wykonawczym Komisji.

3 Przedmiot i charakter takich środków

3.1 Jakie składniki majątku mogą podlegać takim środkom?

W przypadku postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia sąd zarządza dokonanie czynności będących przedmiotem pozwu lub wniosku o udzielenie zabezpieczenia. Może to obejmować wszelkie roszczenia lub składniki majątku wskazane w pozwie. Niezastosowanie się do postanowienia sądu w sposób dobrowolny powoduje wszczęcie postępowania egzekucyjnego. Od tego momentu majątek wyłączony spod egzekucji ustala się na podstawie przepisów dotyczących egzekucji.

Tymczasowe wykonanie oznacza wykonanie postanowień nieprawomocnego wyroku wydanego przez sąd pierwszej instancji. Egzekucję można przeprowadzić z dowolnych składników majątku pozwanego, chyba że są one objęte wyłączeniem na mocy przepisów dotyczących egzekucji.

Jako zabezpieczenie roszczenia sąd może zarządzić zajęcie określonych rzeczy lub środków pieniężnych. Jeżeli sąd zarządzi zabezpieczenie roszczenia, komornik przekaze dłużnikowi na miejscu postanowienie sądu, jednocześnie nakazując dłużnikowi niezwłoczne wpłacenie mu odnośnej kwoty. Jeżeli dłużnik nie zastosuje się do postanowienia, komornik może zająć dowolny składnik majątku dłużnika i zamrozić środki na jego rachunku; wynagrodzenie i świadczenia przysługujące dłużnikowi można jednak zamrozić wyłącznie wtedy, gdy dłużnik nie posiada żadnego innego majątku, z którego można przeprowadzić egzekucję celem zaspokojenia roszczenia. Postanowienie o zajęciu określonych rzeczy może objąć wszelkie ruchomości i nieruchomości mające jakąś wartość.

W postępowaniu o wydanie europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym można złożyć wniosek o udzielenie informacji o rachunku, na podstawie którego właściwy organ podejmie próbę uzyskania danych na temat rachunków dłużnika od dostawców usług płatniczych, którzy obsługują te rachunki.

3.2 Jakie skutki mają te środki?

W przypadku postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia i tymczasowego wykonania dłużnik musi zastosować się do postanowienia sądu. Na podstawie tego postanowienia może zostać wszczęte przeciwko dłużnikowi postępowanie egzekucyjne.

Istnieją dwa rodzaje środków służących zabezpieczeniu roszczenia o różnych skutkach. Jeżeli mają one na celu zabezpieczenie środków na zaspokojenie roszczenia, dłużnik musi przekazać określoną kwotę komornikowi. Jeżeli dłużnik tego nie uczyni, komornik dokona odpowiedniej czynności, zajmując majątek lub zamrażając środki na rachunku dłużnika na kwotę równoważną wartości roszczenia. Środków uzyskanych od dłużnika lub podczas postępowania nie można udostępnić stronie wnoszącej o egzekucję. Będą one natomiast przechowywane na rachunku depozytowym służby komorniczej. W przypadku zajęcia rzeczy co do zasady dochodzi do zajęcia komorniczego, co oznacza, że dłużnik może kontynuować ich użytkowanie, ale nie może swobodnie nimi rozporządzać. Rzeczy mogą zostać ponadto urzędowo zatrzymane. W takim przypadku zostają zatrzymane przez komornika w depozycie lub przekazane zarządcy, który będzie nimi administrował.

3.3 Jak długo obowiązują takie środki?

Postanowienie sądu o udzieleniu zabezpieczenia pozostaje w mocy do chwili jego uchylecia lub – w stosownych przypadkach – do chwili uprawomocnienia się wyroku wydanego w pierwszej instancji. Udzielone zabezpieczenie traci moc w przypadku zakończenia postępowania lub jego umorzenia po zawieszeniu. Sąd stwierdza ten fakt w postanowieniu kończącym postępowanie lub w postanowieniu stwierdzającym zakończenie postępowania. Wstrzymanie biegu postępowania lub zawieszenie postępowania pozostają bez uszczerbku dla skutków udzielonego zabezpieczenia.

Tymczasowe wykonanie oznacza wykonanie obowiązku określonego w wyroku sądu przed jego uprawomocnieniem, niezależnie od tego, czy wniesiono odwołanie. Środek ten nie jest zatem ograniczony czasowo.

Środki zabezpieczające roszczenia pozostają w mocy do momentu wydania orzeczenia o wszczęciu postępowania egzekucyjnego lub podjęcia przez sąd decyzji o uchyleniu tego środka.

4 Czy istnieje możliwość odwołania od takiego środka?

Istnieje możliwość wniesienia odrębnego zażalenia na postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia. Wnoszenie takich zażaleń podlega zasadom ogólnym. Termin do wniesienia zażalenia wynosi 15 dni. Zażalenie należy wnieść do sądu, który wydał postanowienie. Jeżeli zażalenie jest zasadne, sąd uchyla postanowienie. W innym przypadku sąd może sam zmienić postanowienie z urzędu lub na wniosek, jeżeli wnioskodawca obniżył kwotę roszczenia. Sąd jest obowiązany zarządzić tymczasowe wykonanie w przypadkach wymienionych w ustawie. Strona może zwrócić się do sądu o niezarządzenie tymczasowego wykonania, jeżeli mogłoby to stanowić dla tej strony nieproporcjonalnie duże obciążenie. Stosowny wniosek należy złożyć w sądzie rozpoznającym sprawę.

Od postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia można wnieść zażalenie do sądu rozpoznającego sprawę. Nie ma ono jednak skutku zawieszającego wykonanie. Strony mogą wnieść zażalenie w ciągu 15 dni od ogłoszenia postanowienia.

Wniosek o środek odwoławczy przeciwko europejskiemu nakazowi zabezpieczenia na rachunku bankowym lub jego wykonaniu należy złożyć w sądzie rozpoznającym sprawę. Decyzję dotyczącą środka odwoławczego można zaskarżyć na zasadach ogólnych.

Ostatnia aktualizacja: 23/09/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie.

Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.